

Vyjádření Komise památkové péče Rady města Nepomuk

Věc: Stavební úpravy domku č.p. 117 v ulici Jirky Kubíka

Komise památkové péče byla požádána o vyjádření k plánovaným stavebním úpravám domku č.p. 117 v ulici Jirky Kubíka. Záměrem stavebníka je výměna stávající střešní krytiny (vlnité bitumenové desky) za vláknocementové šablony (zn. Betternit) světle šedé barvy, výměna části krovové konstrukce, obnova polovalby ve štítě uličního průčelí (dle historické fotodokumentace) a přístavba (prodloužení) objektu směrem dále do vnitrobloku.

Komise považuje předložený záměr za přijatelný při splnění těchto podmínek:

Budou zachovány všechny památkově hodnotné výplně dveřních a okenních otvorů (vstupní dveře, všechny interiérové dveře, okno z komory /04/ do dvora) a stropní konstrukce v síni, bývalé černé kuchyni a světnici.

Doporučujeme zvážit provedení přístavby ve větší hloubce (optimálně v půdorysu zaniklé části objektu) a zachování co největší hmoty severní stěny domu (realizovat jen průraz pro dveře). Okenní výplně v nové severní stěně by měly být dřevěné.

Odůvodnění:

Městský domek č.p. 117 se nalézá v „Historickém jádru města“ tedy v zastavěném území, pro které stanoví Územní plán Nepomuk specifický regulativ (02.3/E), jehož účelem je zachování hodnotného historického charakteru této částí města a pokračující vývoj podle jednotných pravidel. Změny staveb v tomto území nesmí narušovat charakter okolní zástavby, musí respektovat historickou hodnotu staveb a splňovat další podmínky určené územním plánem.

Domek č.p. 117 je modelovým příkladem drobné maloměstské zástavby, vzniklé na konci 18. století na východním okraji města jako součást konstituující se nové ulice (dnešní ul. J. Kubíka). Domy v této poloze nad náměstím sice existovaly již v 16. století, ale dnešní urbanistická situace se od předbělohorského stavu zřejmě více či méně odlišuje a identifikace současných parcel s tehdejšími usedlostmi je velmi problematická. Dle písemných pramenů tento dům vystavěla Judita Terebová roku 1769 na části pozemku náležícím předtím k dnešnímu č.p. 118. V průběhu 19. století zde máme zachyceného Martina Švíka, koláře (1818), po něm Jakuba Mergla, obuvníka (1836), dále jeho vdovu Marii, švadlenu (nar. 1806) s dětmi (1869, 1880) a nakonec její dcery Karolínu (1890, 1900) a Terezii, živící se též jako švadlenu (1890, 1900, 1910 až do r. 1914). Ve sčítacím archu z roku 1921 tu figuruje Václav Heřman, mistr obuvnický (nar. 23.7.1877) s početnou rodinou (manželka, 4 děti a ovdovělá

matka, která neuměla psát ani číst). Obuvnické řemeslo vykonával dle soupisu zde v objektu. Celá rodina byla českobratrského vyznání, což je zajímavostí zejména v Nepomuku, kde dle sčítání z r. 1910 žádní evangelíci nebyli (pouze katolíci a izraelité). Po celé sledované období nemáme v archivních pramenech zachyceny žádné významnější stavební úpravy objektu.

Podoba objektu odpovídá době vzniku a sociálnímu statusu jeho majitelů. Jde o prostý přízemní domek tradiční trojdílné jednotraktové dispozice se sedlovou (pův. polovalbovou) střechou, dnes krytou deskami z vlnitého eternitu. Pohled do katastrální mapy prozrazuje, že na severní straně byl objekt o několik metrů delší, stála zde jakási hospodářská část (chlév a drobnější přístavek, kolna?) Severně od domu se v mírném svahu nalézá archaicky vyhlížející sklípek zastropený valenou klenbou. Uliční, jižní, průčelí objektu je o jedné okenní ose, v přízemí se nachází rozměrnější trojkřídlé šestitabulkové kastlové okno, rámcově ze 40. let 20. století, nad ním menší jednokřídlé novodobé okno ve štítě. Štít je po okrajích lemován vystupujícím lesenovým rámcem, stejně jako levé nároží. Sokl je také předstupující, hnědě natřený. Omítky hladké vápenné, přirozeně nerovné se stopami množství oprav a nátěrů. Současný nátěr bílé barvy (pod ním další odlišné nátěry). Lichoběžný tvar štítu dokládá (spolu s historickou fotodokumentací), že zde původně bývala polovalba, odstraněná při instalaci stávající krytiny (ve špičce štítu dnes prkna). Hlavní vstup do objektu se nachází na východní straně. Vstupní dveře svlakové konstrukce s ozdobným prkenným pokryvem pocházejí pravděpodobně z konce 18. či počátku 19. století. Dveřmi se vstupuje do síně (02), z níž vedou dveře do světnice (01), bývalé černé kuchyně (03) a komory (04). Veškeré interiérové dveře (prosté svlakové do černé kuchyně/koupelny, kazetové do světnice a komory) pocházejí z 19. století a mají dochovaná historická kování. Ve světnici je povalový strop vynášen průvlakem s okosenými hranami. Někdejší černá kuchyně byla adaptována na koupelnu, je zde ale zachována původní valená klenba stoupající k ústí dýmníku či odkládací nika. Vnitřní část špaletového okénka směřujícího z komory na dvůr má nezapuštěné úhlové závěsy, pochází tedy pravděpodobně z 1. poloviny 19. století. Vnější křídla budou ze století 20. Okenní nika se segmentovým záklenkem. Krov chaloupky je prostý hambalkový, z tesaných trámů, ovšem druhotně upravovaný zřejmě při pokládce stávající střešní krytiny, s podélným zavětrováním pouze pomocí laťování. Severní štít do dvora prkenný, novodobý.

Objekt představuje velmi intaktně dochovaný příklad drobnější řemeslnické zástavby původně okrajové části města Nepomuk z období přelomu baroka a klasicismu. Lze prohlásit, že domek je natolik hodnotný, že by bylo možné uvažovat o jeho zapsání na seznam nemovitých kulturních památek. Mezi historické, památkové hodnoty, které je dle regulativu Historického jádra města třeba zachovat, náleží tedy nepochybně jeho hmota, dispozice, materiálové a konstrukční řešení. Dílčími prvky, které vykazují památkové hodnoty, jsou zejména: klenutý prostor bývalé černé kuchyně a těleso komínu, vstupní dveře, veškeré interiérové dveře, vnitřní dvoukřídlé okno v komoře a jeho záklenek, povalové konstrukce stropů, zejména ve světnici s okoseným průvlakem, valeně klenutý sklípek, který může být potenciálně i reliktem staršího objektu, i několik prostých hambalkových vazeb krovu, přestože aktuální podoba krovu je novodobá. Mezi památkové závady patří zejména stávající střešní krytina – a to nejen kvůli havarijnímu stavebně-technickému stavu, ale i kvůli vizuálnímu působení. Tu je zcela žádoucí nahradit jinou lehkou střešní krytinou, například vláknocementovými šablonami vhodné barevnosti (šedá, červená). Tato

střešní krytina (resp. tehdejší eternit) již od 20. let 20. století v Nepomuku postupně nahrazovala dožívající šindelové střechy (štípaný šindel předpokládáme původně i na tomto objektu) a je možné ji označit již za tradiční. Jistou závadou je i současné pojednání jižního štítu, či tamního zakončení střechy. Z historické fotodokumentace i vlastního provedení štítu je zřejmé, že zde původně byla polovalba. Ta by měla být dle předloženého záměru nyní obnovena. V detailu je zapotřebí dbát na její proporce a přesah střechy ve štítě (viz historická fotodokumentace). Doporučit lze současně také výměnu okénka ve štítě – a to za dvoukřídlé, které může být i členěné na čtyři či šest tabulek. Diskutabilní je i trojkřídlé okno v jižním průčelí, osvětlujícího světnici. Jedná se sice o tradiční truhlářský výrobek, je dřevěné, kastlové a pochází pravděpodobně z období kolem II. světové války, takže lze říci, že jisté památkové hodnoty již má. Na druhou stranu dodává průčelí zcela jiný výraz, než mělo původně, je poněkud rozměrné, lze jej označit o výrazově rušivý novotvar. Můžeme zde předtím předpokládat obdobné okno, jako se dochovalo v komoře – tedy dvoukřídlé, špaletové, členěné zřejmě na 4 tabulky - a to možná jediné, anebo spíše dvojici. Pokud by mělo dojít k výměně stávajícího okna, lze doporučit návrat k předpokládanému staršímu řešení. To by optimálně mělo být založené na hloubkovém průzkumu stěny, neboť ikonografický materiál již chybí. Při případných úpravách fasády doporučujeme zachovat historické vrstvy a pouze opravit nesoudržná místa.

Ohledně dalších, aktuálně připravovaných, stavebních úprav, tedy zejména přístavby severním směrem, odstranění stropní konstrukce v komoře a novému provedení části krovu lze uvést následující: Samotná přístavba na půdorysu zaniklé části budovy je z památkového hlediska nejen přípustná, ale i žádoucí, jedná se o obnovu historického stavu. Je zapotřebí zmínit, že předkládaný návrh pracuje s přístavbou o délce 2,5m, přičemž zaniklá část stavby měřila 4 m (respektive 6,5 m vč. dalšího přístavku) a k jejímu odstranění došlo až v polovině 90. let minulého století. Je tedy zcela akceptovatelné i větší prodloužení, pokud by o ně měl vlastník zájem. Zánik autentické severní stěny objektu je ovšem problematický (vhodnější by bylo pouze prorazit ve stěně průchod), s přihlédnutím k funkčnosti vnitřní dispozice je ale s výhradami přijatelný. Navržený zdící materiál (pálené cihly Porotherm) je pro doplnění historického zdiva akceptovatelný. Provedení vnějších omítek a jejich nátěrů na přístavbě by mělo v optimálním případě materiálově a vzhledově navazovat na fasádu původní části objektu, tedy vápenná omítka a vápenný (bílý či jinak tradičně zabarvený) fasádní nátěr. Nově navržená okna v severním průčelí by měla být dřevěná dvoukřídlá, dělená na čtyři tabulky, jak je znázorněno v předložené dokumentaci. Stropní konstrukci v komoře (04) tvoří pravděpodobně povaly opatřené hliněnou mazaninou a vápenným nátěrem. Tato konstrukce má sice jisté památkové hodnoty, ale dané pouze hodnotou stáří a historickým technologickým postupem, nejde o nic řemeslně výjimečného. Navíc je v těchto místech předpoklad částečného poškození této konstrukce. Její odstranění je tedy podmíněčně přípustné, zejména pokud díky němu nebude nutné navyšovat výšku budovy (hřebene, římsy). Obdobně lze nahlížet na nahrazení části krovu novou konstrukcí. Přestože většina krokví může pocházet z 19. či snad již 18. století, jejich aktuální uložení je zřejmě novodobé. Nahrazení novou konstrukcí je tedy přípustné. Doporučit lze druhotné využití historického stavebního dřeva (pokud bude zdravé) a zejména provedení dendrochronologické datace dřevěných stavebních prvků (na náklady stavebníka či alespoň předat vzorky NPÚ ÚOP v Plzni, který případně nechá zpracovat dendrochronologickou analýzu).

Pro plnou rehabilitaci vzhledu tohoto historického objektu můžeme ještě doporučit výměnu stávajících plechových vrat do dvora za dřevěná s prkenným pokryvem a výplní drobných okének ve východní a západní fasádě za dřevěná, tradičně truhlářsky zpracovaná.

Upozorňujeme na existenci dotačního programu města Nepomuk Obnova historického jádra města, který je určen pro opravy památkově hodnotných staveb (neprohlášených za KP), které zachovávají a rehabilitují jejich historický vzhled. Při splnění kvalitativních parametrů je možné získat příspěvek až do výše 60% uznatelných nákladů. Zde je možné v roce 2023 (do 31.3.) žádat například právě na výměnu střešní krytiny, opravu fasády či repase původních výplní okenních a dveřních otvorů. Pokud by, na základě zájmu vlastníka, došlo k prohlášení objektu kulturní památkou, bylo by možné naopak žádat o dotace na obnovu kulturních památek, kterých je celá řada (na úrovni ORP, kraje, státu) a disponují větší alokací finančních prostředků.

PhDr. Pavel Kroupa
předseda Komise památkové péče